

Кобзар О.Ф.

доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри кримінального процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ФОРМ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ З ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Основними сучасними тенденціями протидії злочинності є, з одного боку диференціація функцій органів досудового розслідування та оперативних підрозділів Національної поліції, а з іншого – її комплексність та системність. Процес диференціації функцій та їх практичної реалізації неможливий без відповідного узгодження діяльності її учасників. Тому, взаємодія є найважливішим компонентом підвищення ефективності протидії злочинності, необхідним елементом їх якості. Об'єктивна необхідність взаємодії обумовлюється, з одного боку, спільністю задач, які стоять перед різними оперативними підрозділами, з іншого боку – відмінностями в їх функціональному та структурному положенні.

Серед основних організаційних форм взаємодії органів досудового розслідування з оперативними підрозділами Національної поліції слід виділити такі.

Взаємний обмін інформацією між слідчим та оперативним працівником є головною передумовою їх взаємодії. Без нього взаємодія слідчого та оперативних підрозділів не зможе бути спільною й узгодженою. Окрім обміну письмовою та усною інформацією, що має значення для розслідування злочину, слідчий знайомиться з оперативно-розшуковими матеріалами, працівник оперативного підрозділу знайомиться з матеріалами кримінального провадження. Важливе значення має своєчасність передавання інформації та рекомендації щодо її правильного використання.

Інформування про отриману інформацію в односторонньому порядку передбачає повідомлення іншій стороні, що взаємодіє про встановлення нових даних, корисних для розслідування проваджень.

Для правильного використання отриманої інформації проводиться спільний її аналіз. Визначивши спільно можливі прийоми використання інформації, можна уникнути розголошення джерел та оперативних засобів, використаних для її отримання, а також розголошення слідчої таємниці.

Важливою формою організаційної взаємодії є консультаційна діяльність слідчого під час документування злочинних дій, проведення оперативними підрозділами попередньої перевірки, ознайомлення слідчого з оперативними матеріалами до відкриття кримінального провадження, визначення пе-

рспективи використання матеріалів.

Спільне проведення тактичних операцій слідчим та оперативно-розшуковим підрозділом допомагає вирішити окремі питання у провадженні, до яких належать: встановлення спільників, виявлення речових доказів, перевірка на причетність обвинуваченого до вчинення інших злочинів тощо.

Організаційною формою взаємодії слідчого та працівників оперативно-розшукових підрозділів є проведення спільних службових нарад з актуальних проблем взаємодії, обговорення результатів спільних дій, підбиття підсумків з метою усунення недоліків та підвищення ефективності здійснення взаємодії у майбутньому. Ця спільна діяльність дає змогу підтримувати якість взаємодії слідчого з оперативними підрозділами на належному рівні й удосконалювати її.

Однією з основних організаційних форм взаємодії є створення слідчо-оперативної групи. Перевага такої організаційної форми взаємодії, як СОГ полягає в такому: вона надає можливість організувати роботу слідчих і працівників оперативних підрозділів за спільно розробленим єдиним планом; забезпечує чіткий розподіл компетенції та персональної відповідальності між слідчим й оперативними працівниками при вирішенні ними різними засобами і методами спільних завдань, пов'язаних з розкриттям та розслідуванням злочинів; спрощується процедура надання слідчим доручень і вказівок про проведення слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів по кримінальному провадженні; підвищується ефективність використання інформації слідчими та працівниками оперативних підрозділів; дає змогу слідчому, як керівнику СОГ повністю та раціонально використовувати наявні в розпорядженні групи сили й засоби; сприяє налагодженню стосунків між слідчими та працівниками оперативно-розшукових підрозділів, створенню нормального психологічного клімату в СОГ в період розслідування окремих конкретних злочинів; дозволяє організувати та здійснювати дієвий організаційний і процесуальний контроль за ходом розслідування тощо.

Взаємодія слідчого та оперативних підрозділів може бути ефективною лише в разі, коли вона будується відповідно до загальних вимог до цього виду практичної діяльності.

Аналіз практичної діяльності свідчить про те, що рівень правових знань та відповідно якість проведення слідчих (розшукових) дій в оперативних працівників значно нижчі, ніж у слідчих. Відсутність навичок у проведенні слідчих (розшукових) дій, незнання, а в деяких випадках і свідоме ігнорування вимог чинного законодавства окремими працівниками оперативних підрозділів за відсутності належного контролю можуть призвести до того, що цілком достовірну й важливу для встановлення істини у провадженні інформація не може бути використано як доказ унаслідок того, що її отримано з порушенням законодавства або не було зафіксовано належним чином у протоколах негласних слідчих (розшукових) дій.

Тому інтереси боротьби зі злочинністю, спільність завдань, що стоять

перед слідчими та оперативними працівниками, спонукають слідчого, за можливості, надавати теоретичну допомогу оперативним працівникам і ділитися з ними досвідом.

Характерною особливістю організаційних форм взаємодії є тенденція до їх постійного вдосконалення.

Доцільність розмежування процесуальних та організаційних (не процесуальних) форм очевидна. Таке розмежування має важливе значення для правильного розкриття характеру праввідносин, що виникають у результаті взаємодії слідчих апаратів та оперативних підрозділів

Таким чином, взаємодія є невід'ємною ланкою і компонентом організації протидії злочинності. Вона покликана забезпечити ефективність зазначеної діяльності у нашій державі як нагальної соціальної потреби сьогодення. Належним чином організована взаємодія, чіткий розподіл компетенції між суб'єктами, кінцевою метою яких є досягнення загального визначеного результату, дозволяють виконати поставлене завдання швидше, з меншою витратою зусиль, більш цілеспрямовано застосовувати різноманітні можливості різних підрозділів, не допускаючи дублювання та вузьковідомчого підходу до розв'язання завдань протидії злочинності.

1. Глазков В. А. Співробітництво як найбільш дієва форма реалізації індивідуального стилю діяльності оперативного працівника та слідчого під час оперативно-розшукового супроводження досудового слідства / В. А. Глазков // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка. 2008. Спец. вип. №1, Ч. 2. С. 10–14.

2. Гордін Л. Я. Слідчо-оперативна група: проблеми створення та діяльності: [моногр.] / Гордін Л. Я. Х. : Вид. «ФІНН», 2009. – 192 с.

3. Докучаев О. О. Следственно-оперативная группа как правовая форма взаимодействия следствия и органов, осуществляющих оперативно-розыскную деятельность / О. О. Докучаев // Вестник криминалистики. 2008. Вып. №3 (27). С. 109–113.

4. Дудніков А. Л. Криміналістична концепція взаємодії правоохоронних органів у боротьбі з організованою злочинністю / А. Л. Дудніков // Вісник Академії правових наук України. Х., 1997. № 1 (8). С. 185–189.

5. Карпов Н. С. Проблеми доказування у кримінальному судочинстві / Н. С. Карпов // Науковий вісник КНУВС. 2006. Вип.4. С.187–195.

6. Письменний Д. П. Розслідування злочинів слідчою та слідчо-оперативною групою: правові й організаційні засади : монографія / Д. П. Письменний, В. М. Федченко. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т. внутр. справ, 2006. 204 с.

7. Топчій В. В. Теоретичні та практичні засади взаємодії органів досудового слідства з оперативними підрозділами у розкритті та розслідуванні злочинів (за матеріалами МВС України) : [монографія] / Топчій В. В. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2013. – 444 с.